

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 15.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позоришне друживе у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по је-дан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ЧЕШКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак.)

Од таквих прилога, без икакве државне помоћи, подиже се велико народно позориште.

Посао беше велик, тежак, дуготрајап.

Он је захтевао тридесетгодишњег истрајног, шта више може се рећи идеалнога напрезања.

3. маја 1846. године искупише се чешки домољуби, да претресу питање о уређењу народнога позоришта.

Догађаји од 1848. и 1849. ослабише тај народни покрет око позоришта.

Питање чешкога позоришта уталожиле се за неко време, али добровољни прилози не престадоше долазити, тако, да је г. 1851. међу чешким народом било скупљено 63.653. фор.

И после тога скупљало се непрекидно.

„Посебно повереништво“ за градњу позоришта, које је ваљало да буде достојно чешкога народа, радило је грозничаво.

Била му је девиза: „Narod sobě!“ (Народ себи.)

И ако је повереништво малаксало кад и кад, ипак није престало радити, и, хвала општем развиту чешкога препорођаја, мало по мало дошло се до сјајних успеха.

На челу повереништва стајашу веома добро познате вође чешкога народа: Др. Ј. Л. Ригер и К. Сладковски.

Основни камен великог народног позоришта положен је 16. маја 1868. године, уз велике саучешће чешкога народа из Чешке, Моравске и Шлеске, у присутности многих гостију из других словенских крајева.

Немци су се тада смејали народном

одушевљењу, говорећи, да Чеси славе своју славу помоћу сељака из чешких села и заселака.

Ал' у истини, то беше дика те светковине: та сретан је сваки народ, којег сељаци појимају значај народнога позоришта и наваљују онамо, где се ори: „Narod sobě!“ (Народ себи!)

„Народ себи!“

Тридесет година ориле се те две речи по свима чешким варошима и селима, по горама и дубравама, будећи свугде вољу на жртве у корист градње народнога позоришта.

Да добијемо појам о одушевљењу и заносу, који је био обузео цео народ чешки, рећи ћемо коју како су Чеси прилагали на своје позориште.

Позиви народног повереништва беху проникнути жарким, заносним домољубљем.

Највећи рад, око скупљања прилога развило је повереништво у шездесетим годинама.

Г. 1865. распослаше по Прагу и по провинцији 30.000 потписаних листина и више од 100.000 позива растурише по свима местима, по свима крајевима.

Осим тога распослани су били по различитим селима 10.000 листина с упутством, како ваља прикупљати прилоге, а мало касније неколико хиљада потписних листина чешким корпорацијама, банкама, друштвима, и т. д.

У опште организацији око скупљања прилога није се могло ни у чему приговорити и потпун, сјајан успех крунисао је све напоре.

Месеца маја исте године беше већ сабрано 193.000 форината.

Заиста знаменита свота за тадање чешке прилике.

И касније стизали су сваки дап нови прилози за народно позориште, тако, да није било ни једнога Чеха, који није притекао у помоћ својим новчићем.

Свако ти је то давао, колико је могао.

И тако мало по мало дође час, када су Чеси могли поносно ускликнути, да су у тешким за њих временима, у дане гоњења и понижења, за народно позориште скупили један милион форината.

Ко је год тих година био у Чешкој, тај се јамачно сећа оних силних ковчежића по каванама, гостионицама, друштвеним просторијама, шта више и по приватним кућама.

Натпис на тим ковчежићима: „Народ себи“ позиваше сваки час свакога, да допринесе свој дарак за градњу народног позоришта.

Ревност чешкога народа у прикупљању прилога беше неуморна: скупило се на шетњама ван вароши, на друштвеним забавама, на крштењу, сватовима, шта више и на погребним спроводима.

Разуме се само по себи, да је ту много заслуга стекло чешко народно новинарство, које је озбиљно и својски непрекидно позивало и подстрекавало на прилагање.

Тако је само уредништво „Народних Листова“ скупило до 15. маја 1880. године 190.000 форината!

Између многих средстава да се главница умножи споменућемо једну специјалну књижицу од неколико листића, звану „Народ себи“, у ком су сви знаменити Чеси по нешто написали.

Та књижица изашла је у Прагу 1880.

Прво издање у 10.000 примерака распродано је за један дап, те се морало издати и друго и треће.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Сађурица и шубара.“ Изворна шаљива игра у 4 чина, с певањем, из живота покојне пришке слепачко академије, од Илије Округића Сремца — приказана у Новоме Саду у недељу 19. јануара 1886.)

Не верујемо, да би се наша још која глума у репертоару нашег српског народног позоришта, коју, код нас у Н. Саду, тако радо гледа недељна публика. Колико је и колико пута већ представљена „Сађурица и шубара?“ Тешко да је протекла само једна сезона овде, да није приказана та шаљива игра. Колико је и колико гледалаца већ више пута уживало у овом изворном комаду, па опет зато непрестано иду, кад год се приказује „Сађурица и шубара.“ Што се ова глума тако посећује, знак је, да је добра и да наш свет врло радо гледа на позорици себе и своју околину. Шта више на ову представу не долази само недељна публика него има увек и од „виших“ сталежа. Управа право ради, што не пропушта прилике у Новом Саду него сваког бављења позоришне дружине овде

изнаша нам ову игру — пуни она празнину у каси друштвеној баш добро.

Ове године имали смо прилике гледати већ више старијих дела на позорици нашој, и то баш недељом — ван претплате. Истина, позоришна управа даје ван претплате увек такве глуме, које су за ширу публику, по примећујемо, да та дела занимају већи део и интелигенције новосадске, а то ће рећи, да и виши слојеви наши воле комаде, у којима ће себе видети. Овака дела не пропадају никако, а не славно, као нека, која су превод са других језика и којима је предмет узет из страних народа, који су далеко од нас. Наша публика ужива још већином у позоришним делима из своје средине, или бар из своје близине; још некако не може да се опријатељи са модерним страним делима, и због тог зацело и не прима ни боље стране глуме тако радо, као у оште глуме, које се приближују типовима из нашег народног живота. О томе се могла и позоришна управа уверити. Па кад је тако, неће криво чинити, ако буде и у претплати доносила така дела. По нашем мишљењу никад лепше него износити пред публику оно,

што њу интересује, што за њу има привлачне снаге. На што тражити по даљој, страниј литератури дела, за која ми не маримо толико, кад има већ готових таквих дела, истина нешто и старијих. Да је среће у нас, не би та страна књижевности наше застала. Данас, признати морамо, негује се у нас врло слабо изворно драматско песништво. Све превод и превод; слабих превода има тма божија.

Стара је изворна шаљива игра „Сађурица и шубара“. Било је о њој толико већ речи, те нам тако ваља коју рећи о приказу глумачком. Неке улоге биле су у новим рукама. Најоригиналнији је био г. Добриновић и г. Ружић. Г. Добриновић био је одмерен, међутим г. Миљковић је претеривао много па много и — застајао: чекао је помоћи. Да је г. Добриновић лепо играо, доказ је и то, што је изазван, а наша новосадска публика није баш лака на одликовању са вештог приказивања. На гђи Хаџићевој видело се, да се уживила већ у Милку, и да је није приказивала први пут. На жалост примећујемо у опште, да јој глас слаби у певању. Немило нас то дира. Остали представљачи били су према силама на свом месту. Приметити нам је још, те напоменути, да је г. Банић био брица иришки. Г. Банић показао се већ неколико пута у комичним улогама, само штета, што му глас није пријатнији. Г. Стојчевић је приказивао овог вечера први пут катану Митра. Од Недељковића па до данас променило се много катана већ, и да су млађи, видело се сваког пута па и овога.

С.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(*Син Жибоајеров*) На загребачкој позорници приказана је не давно та драма Емила Ожјера с леним успехом. Та драма даје се и у Београду под насловом: „*Све за сина*“. О представи те драме пише „*Viener*“: „Та драма написана је пре двадесет и пет година, а то сведочи, да је писац „*Фуршамболова*“ већ у почетку књижевнога рада свога показао све оне врлине, с којима је касније изашао на глас. Дубока и јасна карактеристика, озбиљно проматрање света означаје све, што је написао Ожје. Не иде Ожје као Сарду за трепутним позоришним ефектом, него му је истинито сликање друштвенога живота куд и камо прече, него све друго. И „*Син Жибоајеров*“ је такав. Наде је, да ће се ова красна драма дуго одржати на нашој позорници. Многи се варају, кад мисле, да су баш сви француски комади савршени, али за Ожјера рећи ће и најстрожији критик, да је већина његових драма управо класична. Ожје је без сумње највећи драматик модерне Француске. Улоге су биле добро разделене, а особито се мајсторским прикази-

вањем истицао г. Мандровић као Жибоаје и гђца Д. Фрајденрајхова као Фернанда, само морамо жалити, што се још није са свим опоравила од болести, те је глас кад кад изневери.“

СИТНИЦЕ.

(*Присутство духа.*) Петар велики беше једном на путу принуђен да се склони у некакав манастир. Калуђери га дочекају свечано и приреде у његову част сјајан ручак. Најмлађи калуђер послуживаше за време ручка вином и он пружи цару напуњен стаклен пехар. Али се случајно закахи једном ногом за ћилим, заплете се и просу један део вина на царево одело. Чаша паде на земљу и разбије се на комаде. Љутито скочи Петар и подиже бич, да казни нападача. Али овај стајаше пред њиме мирно и смешећи се рече: „Царе и господару! Не мало, него поточима нека се излије дар Божији на тебе, и сви твоји непријатељи нека се расприште као ова чаша!“ Петар беше обезоружан, остави бич на столу и произведе калуђера за архимандрита.

(*Нова врста одавања почаст.*) Примадона Стал доживела је недавно у великој опери у Рио-Жанејру велику почаст. Чланови немачкога Бетовнова клуба почеше јој приређивати различите овације. Пре неког времена дочека је грађанство песмама и свирком, што јој је особито годило. Недавно морало је примадону допета изненадити, када на позорницу долети безброј црних цилиндара. Госпођа Стал морала је покушати све цилиндре, те их дати однети у гардеробу. Између чиновна долажаху власници шешира један за другим уметници, да им шешире врати; при том имали су прилике, да јој пољубе руку и да јој ласкају.

(*Комплимент Хајднов.*) Енглески живописац Рајполд израдио беше слику певачице Мара у облику св. Цицилије, како с усхићењем слуша како певају анђели.

— Мара је израђена изванредно лепо, — примети Хајдн, кад му уметник показа слику. — Али ви сте учинили велику погрешку.

— Какву? — упита упрепаншен уметник.

— Ви сте насликали Мара како слуша анђеле, а требали сте да израдите анђеле како слушају њу.

(*Иза нулиса.*) Глумица реквизитару. Нађите ми нож. Сцена, у којој ћу Максима убити, већ је ту: брзо ми дајте нож. Реквизитар (са стакоцетом у руци): Нож — не знам где су га оставили. Него знате ли шта, отрујте ви Максима ако можете. Узмите моје стакоце, а публика ће мислити, да је то отров.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

19. ПРЕСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 11.

У НОВОМЕ САДУ У СОБОТУ 25. ЈАНУАРА 1886.

С НОВОМ ПОДЕЛОМ УЛОГА ПРВИ ПУТ:

РАЗБОЈНИЦИ.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА, ОД Ф. ШИЛЕРА, ПРЕВЕЛИ Ж. А. ШОКОРАЦ И М. В. ВУЈИЋ.

ОСОБЕ:

Максимилијан Мор, гроф-владалац	Бурђевић.
Карло	} његови синови	Миљковић.
Фрања		Ружић.
Амалија Еделрајх, грофова нећака	Л. Хаџићева.
Херман, син неког властелина	Марковић.
Шниглберг	} млади раскошници што се одмећу у разбојнике	Десимировић.
Швајцер		Васиљевић.
Грим		Петровић.
Шуфтерле		* * *
Ролер		Банић.
Рацман	В. Димитријевић.
Козински	Стојчевић.
Калуђер	Добриновић.
Данило, стари слуга грофа Мора	Кестерчанек.

Више разбојника. Збива се у Немачкој.

У недељу 26. јануара: „ГРАНИЧАРИ.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ј. Фрајденрајх, за српску позорницу удесио А. Хаџић, музика од А. Максимовића.

Због боловања г. С. Вујићке не може се данас приказати „АСУНТА ЛЕОНИЈЕВА.“

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₂ САХАТА.